

Доступність навчальних текстів для учнів, можливість самостійно опрацювати їх – одна з важливих вимог до організації освітнього процесу, що досягається поєднанням доступності, логічності та наочності. Семикласники краще засвоюють пропонуваний зміст, якщо він достатньо візуалізований і спирається на їхній життєвий і комунікативний досвід. Суттєвим чинником виникнення інтересу до навчального матеріалу є його емоційне забарвлення.

Важливою умовою організації освітнього процесу є вибір раціональної системи методів і прийомів ефективного навчання, зокрема змішаного, використання ІКТ у поєднанні з традиційними засобами. Рекомендуємо, щоб форми організації освітнього процесу враховували види навчальної діяльності, як компоненти обраних модельних навчальних програм, а також були спрямовані на подолання викликів, зумовлених особливостями освітнього процесу в умовах воєнного стану, зокрема і подолання освітніх втрат.

На початку навчального року для учнів 7 класу доцільно запланувати роботу щодо виявлення та (у разі потреби) подолання освітніх втрат учнів. Для цього можна використовувати вже розроблені варіанти тестування для курсу української мови 5-6 класів на платформі Всеукраїнська школа онлайн (https://lms.e-school.net.ua/courses/course-v1:SURGe+ukr_lang_7_1+2022_10/about) або видання: Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України : методичні рекомендації / кол. автор.; за загальною редакцією О. М. Топузова; укл. М.В. Головка. Київ : Педагогічна думка, 2023. 187 с. <https://undip.org.ua/library/diahnostyka-ta-kompensatsiia-osvitnikh-vtrat-u-zahalniy-seredniy-osviti-ukrainy-metodychni-rekomendatsii/>.

Для організації роботи з подолання виявлених втрат учителям важливо адаптувати навчальні програми, використати внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки, подбати про доступність викладу, наявність циклічного, інтервального повторення матеріалу, вправ на стабілізацію емоційного стану учнів, упровадження диференційованого навчання та формувального оцінювання. За умови реалізації очного навчання важливо організувати певні види навчальної діяльності в укритті під час тривоги.

За допомогою вторинного діагностичного тестування (https://lms.e-school.net.ua/courses/course-v1:SURGe+ukr_lang_7_2+2023_07/course/) можна оцінити результати такої роботи.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 7 КЛАСІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВИТИ У 2024/2025 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Таміла Яценко,

*доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

І. Концептуальні засади навчання української літератури в 7 класі Нової української школи

Відповідно до концептів Державного стандарту базової середньої освіти (2020) у 2024/2025 навчальному році вивчення української літератури в 7 класі переходить у цикл *базового предметного навчання (7–9 класи)*.

У контексті сучасних освітніх пріоритетів *мета* навчання української літератури в 7 класі – розвиток компетентних читачів із усталеною потребою читання творів художньої літератури, національно свідомих громадян і патріотів України з гуманістичним світоглядом, здатних висловлювати власну критичну думку про прочитане, усвідомлювати національні та загальнолюдські цінності, утвержені в творах української літератури, застосовувати здобуті предметні знання та вміння в нових навчальних і життєвих ситуаціях.

Завдання навчання української літератури в 7 класі – ознайомлення учнів із високохудожніми творами класичної та сучасної української літератури різних родів і жанрів; поглиблення вмінь аналізувати художні твори з урахуванням жанрової специфіки, історичного та мистецького контексту для їх цілісного осмислення; оволодіння новими поняттями теорії літератури для глибокого розуміння творів; удосконалення вмінь самостійної дослідницької діяльності; розвиток творчих здібностей, усного й писемного мовлення, навичок читання; збагачення емоційного досвіду та естетичного смаку учнів.

Навчання української літератури в 7 класі орієнтовано на результативне досягнення визначених в Державному стандарті базової середньої освіти *чотирьох груп результатів*, що конкретизовані як 1) взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях; 2) сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) та використання її для збагачення власного досвіду; 3) висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема інтерпретація літературних творів українських і зарубіжних письменників; взаємодія з іншими особами у цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови; 4) дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, проведення їх аналізу. Досягнення означених результатів указує на рівень сформованості в учнів предметної (читацької), ключових компетентностей та оволодіння наскрізними вміннями.

II. Зміст та особливості навчання української літератури в 7 класі

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, Типової освітньої програми та на засадах компетентнісного підходу фахівцями Інституту педагогіки НАПН України підготовлено *модельну навчальну програму «Українська література. 7–9 класи»* для закладів загальної середньої освіти (керівник авторського колективу – Т. Яценко), що має гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ № 883 від 24.07.2023 р.). Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736211/>

У модельній навчальній програмі визначено орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання, зміст навчального предмета (художні твори та короткі методичні настанови щодо їх опрацювання, поняття

теорії літератури, мистецький контекст, художні твори для позакласного читання) та рекомендовано види навчальної діяльності для використання в освітньому процесі.

Модельну навчальну програму для 7 класу побудовано як логічно обґрунтоване продовження вивчення інтегрованого курсу літератур у попередніх класах за *тематично-жанровим принципом* із дотриманням *хронологічної послідовності* в межах тематичного розділу. Опрацювання програмового навчального матеріалу з його поступовим ускладненням на основі ідейно-тематичних і жанрових зв'язків зумовлено віковими особливостями художнього сприймання семикласників.

Рекомендований зміст програми включає народнопісенну лірику (соціально-побутові пісні), патріотичні пісні літературного походження, твори про історичне минуле України, українську ідентичність, сучасну поезію про війну, про формування характеру та життєві випробування особистості. Запропоновано літературні твори, що викликають особливий читацький інтерес у семикласників – детективні, пригодницькі, гумористичні, твори фантастики та фентезі.

Для *текстуального* розгляду подано твори *української класики*: лірика Т. Шевченка, В. Симоненка, проза І. Франка, А. Чайковського, В. Винниченка, А. Дімарова, Гр Тютюнника, В. Чемериса, О. Бердника. Також передбачено для прочитання й твори *сучасних українських письменників*, зокрема Л. Костенко, Г. Пагутяк, А. Кокотюхи, Н. Малетич, К. Штанко, О. Радущинської.

Художні твори для текстуального розгляду, зокрема й тексти напам'ять, можуть вивчатися за вибором учителя з огляду на читацькі та пізнавальні інтереси учнів.

Твори для *позакласного читання* запропоновано до кожного тематичного розділу програми. Учитель має можливість формувати в учнів коло читання впродовж усього навчального року та, орієнтуючись на читацькі та пізнавальні інтереси саме своїх вихованців, проводити один-два уроки такого типу на семестр у межах певного тематичного розділу.

Наприкінці кожного семестру передбачено розділ *«Найцікавіше з літературних новинок»*. Рекомендуємо систематично проводити такі уроки для ознайомлення учнів із творами сучасної української та зарубіжної літератур. Важливо пам'ятати, що школярів-підлітків зацікавлюють тексти, у яких художньо розкрито сучасні теми, які є актуальними для цієї вікової групи, зокрема першого кохання, взаємин із ровесниками, булінгу тощо.

Досвід упровадження змісту програми у пілотних 7 класах НУШ упродовж 2023/2024 навчального року засвідчує, що найбільш ефективно впливають на учнів уроки української літератури, на яких організовуються зустрічі (зокрема й онлайн) із сучасними письменниками. Безпосереднє спілкування з автором літературного твору, можливість отримати відповіді на гострі запитання переконують школярів у важливості читання в сучасному світі, актуальності проблематики художньої літератури для вирішення власних навчальних і життєвих проблем.

Не варто також уникати на уроках обговорення подій сьогодення, свідками та безпосередніми учасниками яких стали учні. Однак необхідно розповідати про сучасні події помірковано та розважливо, зважаючи на учнівський контингент

(діти із тимчасово окупованих територій; учні, які втратили рідних; учні, у яких батьки є воїнами ЗСУ тощо).

Біографічні відомості про письменників рекомендовано обмежити стислими довідками про основні факти життя та творчості, що можуть зацікавити учнів. Радимо акцентувати на активній громадянській позиції, патріотизмі українських письменників, національних і загальнолюдських ідеалах, утілених у їхніх творах. Водночас залучення біографічного контексту повинно сприяти глибокому розкриттю змісту художнього твору, а не відволікати школярів від його сприйняття. Рекомендуємо на основі результатів всеукраїнської апробації змісту чинної модельної програми та навчальних матеріалів для пілотних 7 класів і моніторингу впровадження чинних підручників української літератури для 5–6 класів (авторський колектив Т. Яценко) дотримуватися принципу *текстоцентризму* та подавати навчальну інформацію про автора твору після його прочитання учнями. Первинне сприймання літературного твору позитивно впливатиме на якість організації навчальної діяльності на уроці та досягнення очікуваних результатів навчання.

У 7 класі визначено нові поняття теорії літератури, розуміння яких необхідне для глибокого осмислення художніх творів.

У процесі роботи над текстами запропоновано залучати твори *інших видів мистецтва – живопису, музики, скульптури, театру, кіно* тощо, якщо вони мають ідейно-тематичну спорідненість із літературними творами або є їх інтерпретацією. Методично продумана міжмистецька взаємодія сприятиме цілісному осмисленню учнями-читачами навчального матеріалу.

Виразне читання передбачає не лише читання напам'ять, а й інші види читання – ланцюжком, читання із зупинками, вибіркоче, коментоване, читання з маркуванням тексту, в особах, у парах.

До кожного тематичного розділу програми рекомендовано *види організації навчальної діяльності* різного рівня складності: репродуктивні, пізнавально-пошукові та творчі. Подано традиційні та інноваційні методи і прийоми опрацювання художніх текстів і навчального матеріалу. Враховано особливості очного, змішаного та дистанційного навчання.

Учителів мають широкі можливості для виявлення власної педагогічної майстерності та творчої ініціативи для ефективного досягнення очікуваних результатів навчання української літератури в 7 класі Нової української школи.

III. Навчально-методичне забезпечення навчання української літератури в 7 класі

Навчальна програма з української літератури для 7 класу

На основі чинної модельної навчальної програми з української літератури для 7–9 класів (керівник авторського колективу – Т. Яценко) підготовлено *навчальну програму з української літератури для 7 класу*, розраховану на 2 тижневі години. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742046>.

У навчальній програмі представлено *погодинний розподіл* програмового матеріалу для його ефективного вивчення. Наприкінці програми запропоновано список творів для *позакласного читання* (за розділами).

На основі навчальної програми вчитель може розробити власну, якщо кількість годин на тиждень в освітній програмі та робочому навчальному плані закладу освіти розрахована на мінімальне навчальне навантаження з предмету – *1,5 тижневих годин*.

У структурі програми виокремлено *чотири групи результатів*, сформованість яких конкретизується відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти: усна взаємодія (слухання); сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання текстів (читання); висловлювання думок, ставлень (говоріння); власна мовна творчість (письмо).

Також у навчальній програмі визначено очікувані результати, яких мають досягти учні 7 класу в межах конкретного тематичного розділу, подано теми уроку/пропонованого змісту та рекомендовано види організації навчальної діяльності в процесі вивчення програмового матеріалу.

Проілюструємо зазначене на прикладі одного із тематичних розділів:

ПІСЕННА ЛІРИКА (7 год.)			
Групи результатів за Державним стандартом базової середньої освіти	Очікувані результати за навчальною програмою	Тема уроку/ Пропонований зміст	Види навчальної діяльності
1. Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях	Слухає інформацію з різних джерел на відому і нову тематику, подану у вільному темпі, тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) [9 МОВ 1.1.1]; відповідає на запитання за змістом навчального матеріалу [9 МОВ 1.1.2-1]	Народнопісенна лірика. Народні соціально-побутові пісні, їх види (народні козацькі, чумацькі, наймитські, рекрутські, солдатські (жовнірські), стрілецькі тощо пісні) (<i>оглядово</i>). « <i>Ой на горі та й жєнці жнуть</i> » – народна козацька пісня. Відображення життя й побуту козаків, їхньої героїчної вдачі. Поєднання громадянських і родинних мотивів, емоційна наснаженість, художня образність. ТЛ: <i>народнопісенна лірика, соціально-побутові пісні та їх види, художній паралелізм, постійний епітет, літопа.</i>	Виразне читання (виконання) пісень. Аналітико-синтетична робота з текстом (визначення мотиву, жанру, художніх засобів, мистецький контекст). Структурування
2. Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) та використання її	читає виразно пісенну лірику [9 МОВ 2.1.1-1]; розпізнає художні виражальні засоби, ознаки авторського стилю [9 МОВ 2.2.6-2]; формулює логічні та	Відображення соціальних явищ життя в Україні в різні історичні періоди, поетичні узагальнення в пісенній ліриці, її образний світ (<i>оглядово</i>). « <i>Розпрощався стрілець...</i> » – пісня-реквієм пам'яті Січових стрільців. МК: <i>музика</i> – народні пісні «Ой, на горі, та й жєнці жнуть», М. Лисенко «Запорізький марш», «Їхав козак на війноньку» (слова – народні, музика і виконання – рок-гурт «Гайдамаки»), «Ой ішов чумац з Дону» (слова – народні,	вивченого з теми у вигляді таблиці-опори, схеми, ментальної мапи. Групова взаємодія з оформленням результатів

<p>для збагачення власного досвіду</p>	<p>послідовні висновки на основі аналізу пісень [9 МОВ 2.2.7-1]; коментує власні почуття і враження від прочитаних текстів пісень, аналізує вплив виражальних засобів на емоційно-естетичне сприйняття тексту [9 МОВ 2.3.2-1]; створює на основі вивченого навчального матеріалу власний або колективний медійний продукт [9 МОВ 2.7.2-1]</p>	<p>музика і виконання – етногурт «ДахаБраха»), «Ой, матінко-вишне» (слова і музика народні, виконання – Ю. Вітранюк); <i>образотворче мистецтво</i> – І. Репін «Запорожці пишуть листа турецькому султану», С. Васильківський «Запорожець», «Козак в степу», А. Куїнджі «Чумацький шлях у Маріуполі», І. Айвазовський «Чумаки», С. Васильківський «Чумацький Ромоданівський шлях». М. Пимоненко «У похід. Проводи козака», І. Соколов «Проводи в рекрути». Патріотичні пісні літературного походження. Степан Чарнецький «Ой у лузі червона калина...». Стисло про письменника. Історія створення пісні-гімну Січових стрільців, її народнопісенна основа. Символічність образу калини, патріотичний пафос пісні. Національна українська пісенна традиція в піснях літературного походження. Нова хвиля популярності пісні в ХХІ столітті. ТЛ: <i>пісні літературного походження (авторські пісні).</i> МК: <i>музика</i> – «Ой у лузі червона калина...» (слова – С. Чарнецький, музика – Г. Трух); <i>образотворче мистецтво</i> – О. Шупляк «Хранителька», О. Оснач «Ой у лузі червона калина», О. Гайдамака «А ми тую червону калину підійmemo»; <i>кіно</i> – д/ф «Легіон. Хроніка Української Галицької Армії 1918-1919» (режисер – Т. Химич). Пісенні твори про боротьбу УПА за незалежність України. Олесь Бабій «Зродились ми великої години...». Гімн ОУН-УПА, його патріотичний пафос. Актуальність пісні в часи збройної боротьби українців за свою незалежність. ТЛ: <i>пафос.</i> МК: марш українських націоналістів «Зродились ми великої години...» (слова – О. Бабій, музика – О. Нижанківський); <i>образотворче мистецтво</i> – Н. Хасевич дереворити «Повстанці у наступі», «Слава Україні!», Н. Серветник «12 історій про УПА».</p>	<p>роботи в застосунку Padlet. Сенкан або діаманта. Створення ілюстрацій до пісень. Метод «Малюємо вірш». Створення медіаконтенту (відеокаверів авторського читання чи співу пісень у стилі сучасних запитів соціальних мереж). Прослуховування та перегляд музичних та відеоінтерпретацій. Створення постера, презентації на тему «Мій топліст українських пісень» або «Мотиви народних пісень у сучасному українському музичному просторі».</p>
<p>3. Висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема інтерпретація літературних творів українських і зарубіжних письменників; взаємодія з іншими особами у цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови</p>	<p>виконує різні ролі в груповій онлайн-комунікації, обирає потрібні стратегії співпраці в різних ситуаціях спілкування [9 МОВ 3.2.2-1]</p>	<p>виконує різні ролі в груповій онлайн-комунікації, обирає потрібні стратегії співпраці в різних ситуаціях спілкування [9 МОВ 3.2.2-1]</p>	<p>виконує різні ролі в груповій онлайн-комунікації, обирає потрібні стратегії співпраці в різних ситуаціях спілкування [9 МОВ 3.2.2-1]</p>
<p>4. Дослідження індивідуального мовлення,</p>	<p>аналізує особливості мови пісенної</p>	<p>аналізує особливості мови пісенної</p>	<p>аналізує особливості мови пісенної</p>

<p>використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, проведення їх аналізу</p>	<p>лірики [9 МОВ 4.1.2-1]; удосконалює власний стиль мовлення, використовуючи різні джерела [9 МОВ 4.2.4]</p>	<p>Сучасні патріотичні пісні (за вибором учителя/вчительки). Святослав Вакарчук «Квіти мінних зон», «Місто Марії». Розповідь про громадську діяльність фронтмена гурту «Океан Ельзи» та пісенну творчість патріотичного спрямування. «Квіти мінних зон». Звитяжні будні українських воїнів-захисників. Уславлення їхньої мужності й героїзму у протистоянні з ворогом. «Місто Марії». Пісенний образ воїнів-азовців – мужніх захисників України. Стійкість героїв у протистоянні з російськими загарбниками.</p> <p>Петро Солодуха «Біля тополі». Присвята пісні воїнам, загиблим за долю України. Оспівування їхнього героїзму, любові до рідного краю. Національні символи у творі.</p> <p>МК: <i>музика</i> – «Квіти мінних зон» (слова, музика і виконання – С. Вакарчук), «Місто Марії» (слова, музика і виконання – С. Вакарчук), «Біля тополі» (слова, музика і виконання – П. Солодуха).</p>	
---	---	--	--

Зміст навчальної програми забезпечує чинний підручник:

Українська література : підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти / Таміла Яценко, Василь Пахаренко, Олеся Слижук, Ірина Тригуб. Київ : Грамота, 2024. 288 с. : іл. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741966>

Календарно-тематичне планування уроків української літератури в 7 класі

На основі означеної навчальної програми розроблено *календарно-тематичного планування з української літератури для 7 класу*. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742078/>

На *70 навчальних годин* (орієнтовно 2 тижневі години) передбачено в 7 класі проведення уроків української літератури різного типу, а саме: текстуальне вивчення – 52 год., розвиток мовлення (усного та письмового) – 4 год. (у межах годин на текстуальне вивчення), виразне читання – 4 год., література рідного краю – 2 год., найцікавіше з літературних новинок – 2 год., узагальнення та систематизація вивченого – 4 год., позакласне читання – 4 год., резервний час – 2 год. (доцільно використати на подолання освітніх втрат).

На основі календарно-тематичного планування вчитель може розробити власний, якщо кількість годин на тиждень в освітній програмі та робочому

навчальному плані закладу освіти розрахована на мінімальне навчальне навантаження з предмету – *1,5 тижневих годин*.

Методично продуманою є структура календарного планування: «Дата», «Зміст навчального матеріалу», «Теорія літератури», «Мистецький контекст», «Позакласне читання».

Проілюструємо зазначене на прикладі тематичного розділу «*Історичне минуле України*»:

ІСТОРИЧНЕ МИНУЛЕ УКРАЇНИ					
№ з/п	Дата	Зміст навчального матеріалу	Теорія літератури	Мистецький контекст	Позакласне читання
12.		Тарас Шевченко «Розрита могила». Подорож поета Україною у 1843 р. Осмилення трагічних для Батьківщини наслідків знецінення історичної пам'яті про її героїчне минуле.	<i>Елегія.</i>	<i>Образотворче мистецтво</i> – О. Шупляк «Дух свободи»; <i>музика</i> – «Світе тихий, краю милий («Розрита могила»)» (слова – Т. Шевченко, музика – М. Лисенко), музичний альбом «4: Шевченко» (слова – Т. Шевченко, музика і виконання – рок-гурт «Кому вниз»); <i>кіно</i> – д/ф «Кобзар. Історія однієї книги» (режисер – Т. Ткаченко, С. Сотниченко).	А. Чайковський «За сестрою». А. Кашенко «З Дніпра на Дунай». Н. Гуменюк «Білий вовк на чорному шляху». Я. Яріш «Самійло».
13.		Метафоричний образ незнищенності українського народу в поезії Т. Шевченка.			
14.		Іван Франко «Захар Беркут» (скорочено). Багатогранність і тематична розмаїтість прозової творчості І. Франка. Історична основа повісті «Захар Беркут».	<i>Геройко-романтична історична повість, архаїзми, діалектизми, етапи розгортання сюжету.</i>	<i>Образотворче мистецтво</i> – І. Труш «Трембітарі», О. Шупляк «Захар та беркут», А. Куцаченко «За мотивами повісті Івана Франка «Захар Беркут»; <i>кіно</i> – х/ф «Захар Беркут» (режисери – Дж. Вінн, А. Сеїтаблаєв); <i>музика</i> – Б. Лятошинський «Золотий обруч» (опера).	
15.		Основні сюжетні лінії повісті «Захар Беркут». Композиції твору.			
16.		Ідейний зміст повісті «Захар Беркут».			

17.		Втілення в художніх образах ідейного змісту твору.			
18.		Групування персонажів. Особливості мови.			
19.		Урок позакласного читання.			
20.		Урок розвитку мовлення (письмово).			

Наголошуємо, що деякі *поняття теорії літератури* вказано для опрацювання в межах декількох навчальних занять, що відтворено у структурі календарно-тематичного планування.

Рубрика «*Мистецький контекст*» має рекомендаційний характер і вміщує перелік творів різних видів мистецтва, розгляд яких сприятиме цілісному осмисленню виучуваного літературного твору. Кількість рекомендованих до розгляду творів є надлишковою. Тому вчитель має можливість відбору тих мистецьких творів, відомостями про які він найбільш глибоко володіє, та які найбільше імпонують уподобанням та інтересам учнів певного класу.

Вивчення літератури рідного краю запропоновано в кожному семестрі. Такі уроки необов'язково проводити в кінці семестру, а доречно в межах розділів, тематично споріднених із рекомендованим змістом модельної навчальної програми.

Уроки позакласного читання доцільно організовувати саме до тих програмових розділів, що викликають найбільший читацький інтерес в учнів.

Підручник «Українська література. 7 клас»: компетентнісний потенціал

Відповідно до чинної модельної навчальної програми (керівник авторського колективу – Т. Яценко) підготовлено *підручник «Українська література. 7 клас»¹* (гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», наказ МОН України від 05.02.2024 № 124), що був єдиним в Україні апробованим у 2023/2024 навчальному році в пілотних 7 класах НУШ. Режим доступу : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741966>

Концепція підручника передбачає *компетентнісно орієнтовану модель організації навчальної діяльності, що ґрунтується на реалізації читацькоцентричного і текстоцентричного принципів*, урахуванні вікових особливостей художнього сприймання учнів-семикласників, їхнього читацького та суб'єктного досвіду. Тому, як і в 5–6 класах, вивчення навчальних тем розпочинається саме з прочитання художнього твору. Навчальна інформація про письменника, літературознавчий, історичний та культурологічний матеріал для глибокого осягнення художнього твору подаються після його первинного

¹ Українська література: підруч. для 7 кл. закл. заг. серед. освіти / Таміла Яценко, Василь Пахаренко, Олеся Слижук, Ірина Тригуб. Київ: «Грамота», 2024. 288 с.: іл.

прочитання. Такий авторський підхід до організації навчальної діяльності учнів-читачів є інноваційним у сучасній шкільній літературній освіті, ефективність якого підтверджена апробацією підручника в пілотних класах НУШ різних регіонів України.

Компетентісно орієнтовані запитання та завдання в структурі підручника спрямовані на формування інтерпретаційного, аксіологічного та творчомовленнєвого компонентів *предметної (читацької) компетентності*: уміння застосовувати теоретичні знання в процесі аналізу художніх творів; асоціювати художню дійсність із власною життєдіяльністю (визначати особистісно значимі цілі та способи їх реалізації); здатність формулювати оцінні судження щодо вивчених творів тощо.

Підручник має вагомий дидактичний потенціал для розвитку *ключових компетентностей* учнів.

Розвитку компетентних мовців, формуванню ключової компетентності «*Вільне володіння державною мовою*» як здатності учнів здійснювати комунікацію в усній формі на основі знань лексики, граматики і норм сучасної української літературної мови сприяють насамперед тексти високохудожніх творів української літератури. Вони можуть слугувати за зразок для наслідування семикласниками, бути джерелом збагачення їхнього словникового запасу, підвищення мовної культури.

У процесі вивчення соціально-побутових пісень у «Мовній скарбничці» рекомендовано таке: «Зверни увагу, що фразеологізм «піти чи попливти за водою» означає «безслідно зникнути».

Прочитанню оповідання В. Винниченка «Віють вітри, віють буйні...» передують завдання переконатися щодо розуміння тлумачення слів, які використовує письменник у творі: «Кліпотливий — який мерехтить; рядюжка – домоткана доріжка, яку стелили на долівку; черінь – найгарячіше місце на печі; церата – те саме, що й клейонка; мисник – шапка з полицями для посуду; скриня – великий ящик для зберігання одягу тощо. Якщо в тексті тобі ще траплятимуться незнайомі слова, звернися до електронного тлумачного словника «Горох».

У процесі вивчення поезії В. Симоненка «Лебеді материнства» для збагачення словникового запасу семикласників подано завдання: «За QR-кодом <https://goroh.pp.ua/> ознайомся з онлайн-бібліотекою словників. Уточни тлумачення слів: мріти, лиман, сургучевий, досада, марево, мавка. Поясни значення образів, створених цими словами у вірші».

Аналогічні зразки формування цієї ключової компетентності представлені під час вивчення уривків із повісті Н. Малетич «Щоденник Ельфа»: «Прислівник шкереберть означає «сторч», «догори ногами». А фразеологізм летіти шкереберть – відбуватися усупереч звичаєному порядку»; повісті А. Кокотюхи «Гімназист і Чорна Рука»: «Слово детектив багатозначне. Детективом зазвичай називають один із різновидів художніх творів, кінофільмів, коміксів тощо. Детектив за фахом – це спеціаліст із розслідування злочинів, агент розшукової поліції, слідчий. У цьому значенні слово має багато синонімів: нишпорка (розмовне) – людина, яка надмірно цікавиться всім, потай слідкує за ким-небудь; сищик (розмовне); шпигун – людина, яка займається вистежуванням, розшуком».

Також звертаємо увагу на те, що автори підручника послідовно втілюють новий український правопис та подають окремі слова, які ще не утвердилися в щоденному вжитку, в різних варіантах правопису: міт (міф), патос (пафос) тощо.

На формування ключової компетентності *«Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами»* орієнтує «Літературознавчий словник». Наприклад, навчальна тема щодо текстуального вивчення автобіографічної повісті А. Дімарова включає пояснення слова іншомовного походження: «Геплим гумором пройнята й автобіографічно-пригодницька повість «На коні й під конем». Це повість-тетралогія (від гр. «чотири»), бо складається із чотирьох частин».

Уміння застосовувати математичні знання та методи для розв'язання широкого спектра проблем у повсякденному житті передбачає *ключова математична компетентність*.

На її формування орієнтує методичний апарат підручника. У процесі вивчення автобіографічного твору українського письменника А. Дімарова «На коні та під конем» акцентуємо увагу на оптимістичний змісті розділу «Трішки про алгебру та Галину Іванівну». На прикладі змалювання подолання труднощів головного героя в опануванні новим навчальним предметом автор переконує семикласників у їхніх власних можливостях. Зворушлива розповідь письменника про пережиті хвилювання та значення вчасної підтримки й допомоги досвідченого вчителя утверджує ідею розвитку багатогранної особистості та значення математики в житті людей різних професій.

Під час опрацювання повісті К. Штанко «Драconi, уперед!» у рубриці «Поміркуй!» запропоновано жартівливе завдання, яке однак потребує уяви та математичних обчислень: «Від Домінуса Верби Михась довідався, що фруктові драconi виростають до сорока дев'яти метрів завдовжки, а квартира Вербицьких має тридцять два квадратні метри. На скільки квадратних метрів родині треба буде розширити своє житло, щоб Хома вільно в ній почувався?»

Навчальний матеріал до теми вивчення повісті Олеся Бердник «Хто зважиться – вогняним наречеться» поглиблює рівень сформованості ключової компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій: «Фантастичне завжди тісно пов'язане з реальним. Персонажі твору шукали метеорити, які, на їхню думку, упали в Чортовій Долині. Наукою офіційно зареєстровано падіння 43-х метеоритів на території України. Найбільшим у всій Європі вважають Іллінецький метеорит, який упав на території сучасної Вінниччини 400 млн. років тому».

Завдання рубрики «Читай і досліджуй!» сприятиме вдосконаленню вмінь самостійної дослідницької діяльності семикласників, здатності формулювання доказових висновків на основі здобутої інформації: «Багато українських науковців і космонавтів, зокрема С. Корольов, В. Челомей, Л. Каденюк, М. Яримович, І. Богачевський, Б. Гнатюк, присвятили своє життя дослідженню космосу. Підготуй презентацію про одного з них».

Формуванню наукового світогляду учнів як основи означеної ключової компетентності сприятиме пізнавальна навчальна інформація рубрики «Читацьке дозвілля»: «За QR-кодом здійсни віртуальну екскурсію Національним музеєм космонавтики, що в Житомирі. Це рідне місто українського авіаконструктора, видатного науковця в галузі ракетобудування та космонавтики Сергія Корольова.

Уяви себе відважним підкорювачем космічних глибин і пройди під величезним космічним кораблем, детально роздивися уламки метеорита, місячний ґрунт та дізнайся, яку їжу в тюбиках беруть у політ космонавти».

Важливою особистісною якістю сучасної людини є *інноваційність*. Розвиток цієї ключової *компетентності* передбачено на етапі узагальнення під час вивчення творчості О. Бердника, зокрема рубрика «Підсумуй!» включає завдання: «Склади кілька порад мандрівникам, які вперше потрапили на незнайому планету».

Розвитку ключової *екологічної компетентності*, розумінню важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства сприяє навчальна інформація, з якою учні мають можливість ознайомитися, вивчаючи повість Г. Пагутяк «Королівство»: «У сучасному Львові збереглося кілька давніх парків, серед них і «Погулянка», заснований ще в XVII ст. Нині це лісопарковий комплекс із гарною центральною алеєю, уздовж якої виблискують штучні водойми»; «Медова печера, або Медунка, розташована на східній околиці Львова в історичній місцевості Майорівці. На цьому місці в XIX ст. працювала каменоломня. Через видобування жовтуватого, як мед, вапняку й утворилося кілька підземних залів».

Опанування основ цифрової грамотності для розвитку та спілкування, здатність безпечного використання інформаційно-комунікаційних засобів у навчанні та інших життєвих ситуаціях – це вміння, що в основі ключової *інформаційно-комунікаційної компетентності*. Для поглиблення рівня її сформованості в підручнику зокрема передбачено роботу із застосуванням цифрових сервісів. Наприклад, виконання творчого завдання рубрики «Читай і досліджуй!»: «Підготуй інформаційний постер за повістю А. Кокотюхи «Гімназист і Чорна Рука». Проілюструй ланцюжок подій, місця, де вони відбувалися, і взаємозв'язки між персонажами. Ти можеш намалювати постер, зробити його у формі печворка або ж скористатися сервісами «Canva»; навчальна інформація «Читацького дозвілля» до оповідання Н. Малетич «Усе шкереберть. І у цьому є сенс...»: «Тобі, напевно, буде цікаво дізнатися, як твої ровесники й ровесниці ведуть блоги та розповідають у них про прочитані книжки. За QR-кодом ознайомся з таким блогом».

Особливої значущості в сучасних реаліях має розвиток ключової компетентності *«навчання впродовж життя»* – здатності опановувати вміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, виявляти вміння працювати самостійно чи в групі. Формування цих особистісних якостей передбачено в підручнику на етапі актуалізації опорних предметних знань на уроках вивчення поезії В. Симоненка «Лебеді материнства»: «Ти вже знаєш, що існують різні жанри лірики: інтимна (виражає особисті почуття людини – любові, дружби); пейзажна (утілює переживання, викликані картинами природи); філософська (роздуми про сенс життя, добро і зло, вічність); громадянська (почуття і роздуми, викликані суспільними проблемами). Різновидом цього жанру є патріотична лірика – вираження почуттів до Батьківщини, рідної нації. Пригадай патріотичні поезії, відомі тобі з попередніх класів».

Творче завдання «Читай і досліджуй!» до повісті Г. Пагутяк «Королівство» також поглиблює сформованість цієї ключової компетентності: «Часто фентезійний світ стає основою для спілкування цілих спільнот фанатів. Скажімо, серія пригодницьких романів-фентезі британських письменниць під загальним

псевдонімом Ерін Гантер «Коти-вояки» («Wartios») має понад 30 мільйонів фанів у всьому світі. Якщо тебе зацікавило це товариство, за допомогою QR-коду приєднуйся. Фентезійний світ «Королівства» не менш різноманітний і захопливий, а котячі лицарі короля Сиволапа не менш войовничі. Тому разом з однокласниками й однокласницями поміркуй над продовженням їхніх пригод і напиши за мотивами цього роману-фентезі фанфік».

Розвитку *ключових громадянської та соціальної компетентностей*, що передбачають формування національної свідомості, гуманістичного світогляду і плекання патріотичних почуттів, виховання національних і загальнолюдських цінностей, сприяють найбільшою мірою художні твори тематичних розділів «Пісенна лірика», «Історичне минуле України», «Ми – українці», «Сучасна українська поезія про війну». Так, у розділі «Патріотичні пісні літературного походження» подано запитання: «Який провідний мотив утверджено в пісні? Чи актуальний він у наші часи? Чому? Які головні заповіді та життєві ідеали воїнів УПА проголошено в пісні «Зродились ми великої години...»? Порівняй славень ОУН і вивчений торік славень України «Ще не вмерла Україна...». Які спільні мотиви й образи в цих творах, а чим вони відмінні?».

Твори про далеке історичне минуле, зокрема події Другої світової війни, зображені в повісті Гр. Тютюнника «Климко» набувають актуальності для сучасних юних читачів, коли ми звертаємося до них в межах рубрики «Читацьке дозвілля»: «Чи є серед твоїх родичів, друзів або знайомих ті, хто постраждав під час російсько-української війни? Якщо так, напиши їм повідомлення чи зателефонуй. Пам'ятай, що твоя небайдужість допоможе їм здолати життєві негаразди».

На уроках вивчення сучасної поезії про війну в рубриці «Мистецькі діалоги» запропоновано навчальний матеріал: «Сучасний український художник Михайло Дяченко створив символічний цикл цифрових портретів «Хрещені вогнем». Тут пізнаємо постаті київського князя-воїна, бійця УПА, козака Голоти, священника-героя, який дзвонами Михайлівського собору в ніч, коли розпочалися події на Майдані 2013 р., скликав людей піднятися за правду. А також бачимо образи волонтерки, військовика, дівчат-воячок. Вони належать до різних епох, але всі «хрещені вогнем», усі захищали чи й нині захищають Україну».

«Літературознавчий клуб» до повісті А. Кокотюхи «Гімназист і Чорна Рука» акцентує на історичних паралелях: «Сучасні події твору тісно переплетені з історичним минулим. У повісті згадується про Олесь Добрянського-старшого, який був учасником бою під Крутами 29 січня 1918 р. Тоді відбулася кривава січа між російськими більшовицькими військами капітана Муравйова й українськими загонами, сформованими з юнаків Київської військової школи імені Богдана Хмельницького та молодих національно свідомих добровольців. Упродовж шести годин тривало їхнє протистояння натиску професійної російської армії. Майже 100 молодих українських патріотів загинули, інші ж були захоплені в полон і розстріляні або ж, як Олесь Добрянський, вислані до Сибіру. Гідним нащадком свого прадіда став Олесь Добрянський-молодший. Він учасник Революції гідності, що розпочалася в листопаді 2013 р. в Києві на майдані Незалежності. На захист своєї землі стали тисячі українських добровольців, яким небайдужа доля нашої держави. Саме таким автор змалював Олесь Добрянського».

Глибокому осмисленню змісту літературного твору як явища мистецтва сприяє читацька діяльність, спрямована на розвиток ключової *культурної компетентності*. Рубрика «Мистецькі діалоги» включає пізнавальний матеріал для розширення загального світогляду школярів. Так, для розуміння життєвих реалій, які знайшли художнє відображення у повісті В. Чемериса «Вітька + Галя...» у доступній для семикласників манері подано такий навчальний матеріал: «...події відбуваються в 60-х роках ХХ ст. Це інша епоха з її реаліями та традиціями. Але, читаючи повість, можна легко переконатися, що основне в людських душах і стосунках завжди залишається незмінним. Це прагнення спілкування з однолітками, дружба та перше кохання, неминучі помилки на шляху дорослішання. Юне та життєрадісне покоління персонажів повісті відтворено й на картинах художників. Насичена кольорова гама на полотні запорізького митця М. Кармазя «Школярі на відпочинку», виконана в реалістичній манері, занурює у світ тих років, що художньо відображено у творі В. Чемериса».

Поглибленню вмінь учнів проводити мистецькі паралелі допомагає завдання рубрики «Поміркуй!»: «Роздивися репродукцію картини художника М. Кармазя. Розкажи про свої враження. Доведи, що цей твір живопису тематично споріднений з повістю В. Чемериса».

Для візуалізації навчальної інформації культурологічного характеру в підручнику широко використано ілюстративний матеріал як один із дидактичних засобів розвитку ключової *культурної компетентності*, зокрема репродукції картин художників І. Їжакевича, І. Труша, М. Біласа, О. Шупляка, О. Гайдамаки та інших, фото скульптур, архітектурних пам'яток, а також ілюстрації до художніх творів.

У рубриці «Поміркуй!» запропоновано компетентнісно орієнтоване завдання: «За QR-кодами послухай сучасні патріотичні пісні, про які йшлося в «Літературознавчому клубі». Зверни увагу на відеокліпи. Розкажи про свої враження від почутого й побаченого. За допомогою яких образів-символів і відеодеталей автори кліпів зображують трагізм подій російсько-української війни й уславлюють героїзм боротьби українського народу?».

Отже, художні тексти, компетентнісно орієнтовані запитання і завдання репродуктивного, частково-пошукового та проблемного характеру, що представлені в означеному підручнику, ефективно сприяють здобуттю учнями предметних знань, розвитку ключових компетентностей, актуалізації їхнього читацького та суб'єктного досвіду, формуванню критичного мислення, активізації самостійної діяльності.

Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках української літератури в 7 класі

Навчальний посібник

Одним із інструментів підвищення якості шкільної літературної освіти є *формувальне оцінювання* навчальних досягнень учнів. Формувальне оцінювання – інтерактивне оцінювання учнівського прогресу, що дає змогу вчителям визначати потреби учнів, адаптуючи до них процес навчання. Мета такого оцінювання – урахування навчальних потреб кожного учня задля більш ефективного здобуття предметних знань, наскрізних умінь і ключових компетентностей. Такий вид

оцінювання дозволяє вчителю прослідкувати процес досягнення учнем навчальних цілей і надає можливість своєчасно його корегувати.

Звертаємо увагу на необхідність опрацювання вчителем змісту «Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти» (наказ МОН України № 1093 від 02.08.2024 р.). Додаток №1 цього нормативного документу містить загальні критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти згідно з концептами нового Державного стандарту базової середньої освіти. У Додатку № 2 подано критерії оцінювання за освітніми галузями, зокрема за мовно-літературною, результатів навчання здобувачів зальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти.

Формувальне оцінювання здійснюється на основі компетентнісного підходу згідно з вимогами до обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти. Результати оцінювання визначаються в балах (від 1 до 12) та/або в оцінювальних судженнях.

У процесі формувального оцінювання важливо застосовувати завдання різних когнітивних рівнів: на відтворення знань, розуміння, застосування в стандартних і змінених навчальних ситуаціях, уміння висловлювати власні судження, ставлення тощо.

Методику формувального оцінювання навчальних досягнень учнів реалізовано в навчальному посібнику «Українська література. Зошит моїх досягнень. 7 клас» (автори – Т. Яценко, Г. Івашина, І. Тригуб). Режим доступу: <https://www.gramota.kiev.ua/katalog/ukrayinska-literatura-zoshyt-moyih-dosyaghen-7-klas/>

Робочий зошит розроблено відповідно до чинної модельної навчальної програми «Українська література 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти, підручника «Українська література» для учнів 7 класу (керівник авторського колективу – Т. Яценко). Змістове наповнення зошита підготовлено з урахуванням досвіду застосування формувального оцінювання навчальних досягнень учнів у фінських школах.

Представлено організацію навчальної діяльності, у процесі якої запропоновано учням визначення індивідуальних цілей і шляхів їх досягнення у межах опрацювання навчальних тем.

Подано різнорівневі запитання та завдання в тестовій формі на вибір однієї правильної відповіді з-поміж чотирьох запропонованих варіантів, на встановлення відповідності та послідовності, завдання пошуково-дослідницького характеру, творчі завдання для поточного оцінювання роботи над художніми творами та семестрові діагностувальні роботи. Зауважимо, що в контексті формувального оцінювання тестові запитання не повинні бути лише репродуктивного характеру, а й передбачати перевірку рівня сформованості умінь застосувати здобуті знання. Така організація навчальної діяльності сприятиме розвитку предметної (читацької) і ключових компетентностей семикласників.

Кількість завдань для виконання учнями в межах поточного оцінювання визначає вчитель, враховуючи читацькі, пізнавальні інтереси та можливості своїх вихованців.

Запропоновано правильно виконане тестове завдання рубрики «Мої знання» оцінювати *1 балом (максимально загалом 6 балів)*, завдання рубрик «Мої уміння та дослідження» та «Моя творчість» – до *3 балів*. Таким чином максимальна сума балів за роботу над певним художнім твором може становити *12 балів*. Важливо, що саме вчитель визначає максимальну можливу кількість балів за виконані учнями завдання, ураховуючи мету навчальної ситуації, читацькі, пізнавальні інтереси та можливості семикласників.

Завдання рубрики «Мої навчальні цілі» та рубрики на рефлексію «Мої здобутки та перспективи» не передбачають оцінювання, оскільки орієнтовані на побудову та самоспостереження учнями за власною освітньою траєкторією.

Семестрові діагностувальні роботи укладено відповідно до *чотирьох груп результатів*, визначених *Державним стандартом базової середньої освіти* та методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 7–9 класів. Порядковий номер завдання кожної із груп результатів відповідає критеріям, зазначеним у таблицях «Зведені результати навчальних досягнень учнів. Орієнтири оцінювання за рівнями», та передбачає максимальне оцінювання у *2 бали*. Тобто, максимальна сума балів за кожну групу результатів може становити *12 балів*.

Пункти 3.6 (оформлює власне висловлення з дотриманням принципів академічної доброчесності [9 МОВ 3.1.3-1]) та 4.6 (удосконалює власний стиль мовлення, використовуючи різні джерела [9 МОВ 4.2.4]) оцінюються на основі виконаних попередніх завдань, відповідно 3.1–3.5 та 4.1–4.5.

Загальна оцінка результатів навчання визначається сумою балів чотирьох груп результатів навчальних досягнень та враховує поточне оцінювання, виконання індивідуальних і групових творчих проєктів тощо.

Для проведення семестрових діагностувальних робіт може бути використано як окремих урок, так і фрагмент уроку для оцінки певної групи результатів.

У навчальному посібнику також застосовано практики рефлексії, само оцінювання навчальних досягнень учнів.

Методичний посібник

Для ефективної організації навчальної діяльності учнів на уроках інтегрованого курсу літератур у 7 класі підготовлено *методичний посібник «Українська література. 7 клас. Книжка для вчителя»* (автори – Т. Яценко, Н. Немировська). Режим доступу: <https://www.gramota.kiev.ua/>

У методичному посібнику запропоновано різні види уроків інтегрованого курсу літератур, розроблені відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти та ідей концепції Нової української школи. Зміст і структура уроків відповідає чинній модельній навчальній програмі з української літератури для 7–9 класів, чинному підручнику «Українська література. 7 клас» авторського колективу Т. Яценко. Методично-дидактичний матеріал посібника якісно забезпечуватиме організацію навчальної діяльності учнів на уроках інтегрованого курсу, ефективно сприятиме розвитку предметної (читацької) та ключових компетентностей учнів.

Отже, зміст і навчально-методичне забезпечення шкільного курсу української літератури для 7 класу засвідчують реалізацію інноваційних підходів до організації освітнього процесу в реаліях Нової української школи.

Подолання освітніх втрат у навчанні української літератури

В умовах повномасштабної російсько-української війни виникла об'єктивна потреба подолання *освітніх втрат* у шкільній літературній освіті. Алгоритм їх надолуження може бути таким: а) підготовка вчителем завдань у Google-формах і на спеціалізованих платформах, наприклад classtime.com тощо для проведення діагностувального оцінювання; б) обговорення та затвердження завдань на засіданні методичного об'єднання; в) діагностувальне оцінювання учнів для визначення питань, що потребують додаткової уваги / надолуження освітніх втрат і розривів; г) складання індивідуальних планів надолуження освітніх втрат і розривів на основі проведеної діагностики. Тому за умови виявлення невідповідності рівня сформованості обов'язкових результатів навчання учнів-семикласників до зазначених у Держаному стандарту базової середньої освіти на етапі завершення адаптаційного циклу варто перші уроки української літератури в 7 класі розпочати з подолання освітніх втрат за рахунок резервних годин. Тематику таких уроків визначає безпосередньо вчитель, зважаючи на виявлені прогалини в результатах навчання української літератури.

Цінною методичною підтримкою для подолання освітніх втрат стане *практичний poradnik* «Українська література. 6 клас: експрес-курс подолання освітніх втрат» (автори – Т. Яценко, І. Тригуб), у якому представлено програмове забезпечення курсу та методичний супровід до нього. Режим доступу: <https://www.gramota.kiev.ua/shop/product/ukrayinska-literatura-6-klas-ekspres-kurs-podolannya-osvitnih-vtrat-praktychnyj-poradnyk>

Експрес-курс складається із коригувальної навчальної програми календарно-тематичного планування, діагностувальних робіт (вхідних і вихідних) і різноаспектних завдань для формування оцінювання навчальних досягнень учнів.

Терміни надолуження освітніх втрат не регламентовано. Цей процес, залежно від режиму роботи закладу загальної середньої освіти та форми навчання учнів, може становити як декілька днів, так і бути пролонгованим. Важливо дати можливість учням прочитати художні твори саме в той період їхнього читацького розвитку, коли формуються читацькі смаки та вподобання.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 7 КЛАСІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДньої ОСВІТИ У 2024/2025 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Валентина Снегір'ова,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин

та зарубіжної літератури

Інституту педагогіки НАПН України

Предмет «зарубіжна література» на етапі базового предметного навчання (7-9 класи) спрямований на засвоєння школярами духовних та художніх